

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7363.
Zagreb št. 39.011.
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva b. telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Zakonska stabilizacija dinarja

Komaj par dni je poteklo, odkar je prišla iz Pariza vest, da je naša država sklenila na pariškem trgu veliko posojilo 1 milijarde 25 milijonov frankov, ki je namenjeno predvsem stabilizaciji dinarja. Včeraj pa smo imeli že prijetno priliko, poročati, da je podpisan zakon o stabilizaciji dinarja.

Ta zakon določa v svojem prvem členu vrednost dinarja v primeri z zlatom. 1 dinar odgovarja vrednosti 26,5 miligramov čistega zlata. To pomeni, da imamo sedaj mesto papirne veljave zlato valuto. To razmerje dinarja do zlata pa ni slučajno, pač pa je dano s sedanjim tečajem dinarja v primeri s stabilnimi zlatimi valutami. To pomeni, da se vrednost dinarja v primeri z zlatom ni ne zvišala niti znižala in da to razmerje odgovarja dejanskemu stanju, ki je v veljavi že od 1. 1925. sem.

Kajti od 1. 1925. dalje je naš dinar dejansko stabiliziran in se njegova mednarodna vrednost giblje na višini približno 9,13 (centimov za dinar) v Curihu. Toda ni dovolj, da imamo samo dejansko stabilizirano vrednost dinarja. V interesu tako notranjega denarnega prometa kakor tudi razmerja do drugih valut je bilo nujno potrebno, da dobi sedanja dejanska stabilizacija tudi zakonsko in zlato podlago.

Z ugotovitvijo omenjene relacije dinarja do zlata odpadejo naravno vsi glasovi, ki so se iz nepoučenih krogov širili, da se bo stabilizacija dinarja izvršila na drugačni podlagi, kakor je sedaj. Kakor vidimo, ni govora o nobeni devalvaciji, da bi recimo se 10 oziroma 11 papirnatih dinarjev zamenjavalo za 1 zlat dinar. Popolnoma umestno in vsemu gospodarstvu koristno je, da se izvrši stabilizacija na dejanskem stanju.

Že v dobri dejanske stabilizacije dinarja smo videli, da je bilo mogoče vzdržati tečaj dinarja stalen. To bo sedaj tem lažje, ker smo dobili veliko stabilizacijsko posojilo, na podlagi katerega smo našo valuto spremenili v zlato. Sedaj je stopila tudi Jugoslavija v vrsto onih držav, ki imajo zlato valuto. Sedaj so odprta polja še veliko večji izmenjavi blaga, še bolj pa dotokom tujega kapitala, katerega kot država, ki je sicer bogata naravnih krasot in zakladov, pa revna na kapitalu, nujno potrebujemo.

Že danes lahko sklepamo na ugodne posledice, ki jih bo imela ta stabilizacija dinarja. Predvsem se nam zdi važno poudariti, da bo ta veljavna zlasti na obrestno mero v prvi vrsti za dolgoročne kredite. To je eno dejstvo, katero moramo z veseljem pozdraviti. Drugo dejstvo pa je bolj psihološkega značaja. Opažali smo namreč, da se je kljub dejanski stabilizaciji dinarja vršilo nekako varnostno desavuiranje kapitala, deloma v spekulativni smeri. Kajti zadnja leta smo opažali pri nas velik dvig cen zemljišč in stavbišč v mestih, ker je šlo mnogo likvidnega denarja v nakupe teh stvarnih vrednosti. Sedaj pa ni nobenega povoda več, da bi se kapital nalagal predvsem v te stvarne vrednosti. V tem leži veliki psihološki pomen stabilizacije dinarja.

Velikega pomena pa je zakonska stabilizacija dinarja na zlati podlagi za inozemski svet. Ne bodo nas imeli več za manj vredno državo in zaupanje do nas bo gotovo naraslo ter se bo pokazalo že v najkrajšem času. Tako bomo dobili svoj delež pri banki za mednarodne obračune, kjer ga doslej zaradi nestabilizirane valute, čeprav smo imeli dejansko stabilizacijo, nismo dobili. Na eni strani bo rastlo zaupanje tujega kapitala v naše gospodarske razmere, na drugi strani pa bo zakonska stabilizacija dinarja uredila razmere na našem denarnem trgu in jih prilagodila razmeram v državah z že prej vpeljano zlato valuto. Kakor smo že omenili, bo imela zakonska stabilizacija na denarnem trgu za posledico postopno zniževanje obrestne mere, kajti današnji donosi kapitala v našem gospodarstvu so dovolj znatni, da bodo pritegnili k sodelovanju večje vsote inozemskega kapitala.

Na deviznem tržišču bodo postopoma odpadle vse ovire, ki otežujejo promet, in tudi na efektivnem trgu nam je pričakovati poživljenja. Kajti denar bo šel namesto v tako zvane stvarne vrednosti tudi v naložbe v efekti. Saj smo imeli že priliko opazovati, kako veliko zanimanje je bilo za naše dolarske papirje. Teh imamo od celokupnega zneska 57 milijonov dolarjev v naši državi že za 12 milijonov dolarjev in zadnje čase opažamo celo v nekaterih papirjih, da se tečaj na našem trgu razvija brez ozira na newyorške in londonske tečaje. To pomeni v prvi vrsti osamosvojitve našega trga, v drugi vrsti pa je bil to deloma tudi dokaz, da je šlo mnogo kapitala iz naše države ven, kajti marsikdaj nakupov dolarjskih papirjev nismo mogli smatrati samo za ugodno naložbo kapitala, pač pa tudi za izvoz kapitala. Jasno je, da bodo sedaj po zakonski stabilizaciji vsi razlogi za desavuiranje kapitala odpadli in da bomo prišli do take organizacije denarnega trga, ki bo omogočal večji razmah našemu gospodarstvu.

Jugoslovanski parnik v Gdinju

Varšava, 12. maja. AA. Jugoslovanska ladja »Kraljevič Tomislav« je prispela v Gdinjo s tovornimi 8127 ton rize iz Indokine. To je prva jugoslovanska ladja, ki je tamkaj pristala od ustanovitve luke.

Na predvečer volitev predsednika francoske republike - Največ šans ima zaenkrat Briand, toda mogoča so presenečenja

Pariz, 12. maja. Preden se ni končala debata o zunanji politiki g. Brianda v poslanski zbornici, so bile šanse g. Brianda, da bi bil 13. t. m. izvoljen za predsednika francoske republike, jako majhne. Splošno je bilo prepričanje, da Briand napada opozicije na svojo pacifistično politiko, o kateri desničarji trdijo, da samo daje poguna sovražnikom Francije, ne bo izdržal in da bo dobil nezaupnico, ki bi onemogočila njegovo kandidaturo za predsednika republike.

Te nade so se zdele tem bolj upravičene, ker je znano, da ima politika g. Brianda nasprotnike tudi v levici, ne glede na to, da ima g. Briand tudi med svojimi političnimi prijatelji veliko osebnih nasprotnikov iz rivalitete, zavisti in starih računov. Ti, ki so najbolj nevarni, proti njegovi kandidaturi niso rovarili samo pred znamenito zunanje-politično debato dne 9. t. m. v poslanski zbornici, ampak tudi po njej.

Ta debata je namreč ustvarila nov in čisto nepričakovan položaj. Kakor znano, je vlada dobila v tej debati zaupnico 419 glasov proti 43, kar brez dvoma pomeni tudi zaupnico Briandu, ki vodi zunanjo politiko v popolni solidarnosti z vsem kabineto. Ogromna večina zbornice, vključno s najhujša nasprotnika Brianda, voditelja desnice Marina in levičarskega disidentata Franklin-Bouillona, se je izjavila za politiko mirnega mednarodnega sodelovanja, obenem pa obsodila poizkus carinske

unije med Nemčijo in Avstrijo, ki nasprotuje lojalnemu sodelovanju vseh evropskih držav za pomirjenje sveta. To pa se ne pravi ničesar drugega kakor odobrilo politiko g. Brianda, ki je vseskozi v tem pravcu delal.

Iz tega je javnost splošno sklepala, da ta nepričakovani izid debate 9. t. m. pomeni siguren uspeh g. Brianda kot kandidata za predsedniški stolec republike. Toda zgodilo se je nasprotno. Dan po debati se namreč šanse g. Brianda niso prav nič izboljšale, ampak še celo poslabšale. Levica se ni nikakor mogla zediniti na to, da bi mu ponudila kandidaturo. Reklo se je, da zaupnica vladi ne pomeni odobritve Briandove politike, ampak le imperativen nalog poslanske zbornice, da ima vlada zasledovati politiko energičnega odklanjanja carinske in politične unije med Avstrijo in Nemčijo. Zaupnica ne omenja ne Brianda ne Briandove politike, kakršna je v resnici. Za Brianda se je izrekla samo skrajna levica, dočim so se njegovi prijatelji iz centra in še zmernejših levih skupin izrekli proti temu, da se mu ponudi predsedniška kandidatura ali pa so igrali dvoumno in nedoločno vlogo. Brez dvoma niso pri tem bili merodajni stvarni razlogi bodisi zunanje bodisi notranje politike, ampak zgolj psihološki razlogi osebnega značaja in rivalitete med skupinami levice. Večina senata in dobra polovica poslanske zbornice je tudi po zunanje-politični debati 9. t. m. zavzemala proti

Briandovi kandidaturi za predsednika republike odklonilno stališče.

Ostal je torej samo g. Doumer predsednik senata, kot edini oficijelni kandidat za to mesto, med drugimi pa, ki še niso postavili svoje kandidature, pa se je slejkoprej zdelo, da ima največ šans, da bo postal najvišji dostojanstvenik republike šef sedanje vlade, navede spretni g. Laval.

Toda 10. t. m. se je po mnogih razgovorih, pogajanjih in konferencah ter privatnih sestankih položaj vnovič radikalno izpremenil. Levičarske skupine, to je: radikalna levica, radikalni socialisti, socialisti, socialistični republikanci, neodvisni levičarji in levičarski republikanci, so se končno zedili in sklenili ponuditi g. Briandu kandidaturo za predsednika republike. Tako ima torej sedaj Briand največ šans za to visoko mesto.

11. t. m. so predstavitelji levičarskih strank šli k Briandu in ga pozvali, naj sprejme kandidaturo v interesu naroda. Briand je sprejel.

Največ so se za to rešitev prizadevali Tardieu, Maginot in Herriot iz skupine levičarskih republikanov, ki tvorijo os sedanje parlamentarne večine.

Težko je bilo pridobiti zlasti člane senata, iz katerega je drugi oficijelni kandidat g. Doumer.

Kljub doseženemu edinstvu levice pa izvolitev g. Brianda še vedno ni gotova, ker je dozdaj še vsaka izvolitev predsednika republike v Elizeju pomenila presenečenje.

Stabilizacija dinarja

Belgrad, 12. maja. Z zakonom o denarju, objavljenem v Službenih novinah z dne 11. maja t. l. je izvedena v principu zakonska stabilizacija dinarja, ki se je v naši državi pričakovala že davno n to od časa, odkar je bil dinar dejansko stabiliziran, to je od leta 1925. Večkrat se je naglasilo z naše avtentične strani, da zakonska stabilizacija ne bi pomenila stvarne spremembe vrednosti dinarja. Vrednost dinarja ostane ona, ki je zdaj. Zmisel zakona z dne 11. maja je v udržitvi sedanjega stanja. Vrednost 26,5 miligramov zlata ustvarja vrednost, ki ga je imel tudi dozdaj zakonsko nestabiliziran dinar. Radi tega se s tem zakonom ne more pričakovati nobenega dvigovanja cen. Zakon o stabilizaciji dinarja vsebuje nadaljnje odredbe, ki so v takih zakonih več ali manj uveljavne. Z zakonom se določajo obveze Narodne banke, da vrši zamenjavo novčanic za zlato odnoso zlato devize z omejitvijo, da se ne vrši izmena za zlato izpod četrtilijona dinarjev. To odredbo je diktirala potreba, da se zlato kot pokritje novčanic, ki so v obtoku, ne more od drugih uporabljati radi tesauriranja, temveč samo za potrebe, ki jih nalaga zamenjava dobrin. Slične odredbe se nahajajo v zakonih o stabilizaciji

vseh evropskih držav, v katerih je izvedena stabilizacija. Istočasno je predvidena obveza Narodne banke, da mora 35% vseh bankinih obvez po vidiranju biti pokritih z zlatom ali zlatimi devizami, a 25% mora biti prikritih v samem zlato. Tako je dana dvakratna garancija za stabilizacijo dinarja, ki je stabiliziran na tečaju, definitivno določenim z zakonom. Radi končne uveljave stabilizacije je potrebno, da se desedasetje pokritje novčanic v obliki povisa tako, da ima z ozirom na zamenjo in z ozirom na pokritje predpisano vsoto zlata. Zato je predvideno, da stopi zakon v veljavo 28. junija tako, da bo Narodni banki stalno na razpolago določeni znesek, ki je potreben na podlagi tega zakona. Istočasno se bodo uredila sredstva za kredite, ki jih je Narodna banka stavila državi na razpolago od leta 1925. Zakon o stabilizaciji dinarja je krona naporov naše države v cilju finančne sanacije in je bil potreben, da se je denarni sistem naše države podprl ter da so se s tem dosegli novi pogoji za okrepitev gospodarstva in finančne dviga države, kajti brez dvoma bo po zakonu o stabilizaciji dinarja tuji kapital prišel v državo, ter da se bo s tem zelo dvignilo gospodarstvo in delavnost v naši državi.

Italijanska antanta Albanija zajeta v trozvezo Italija-Avstrija-Madžarska

Budimpešta, 12. maja. Ž. Te dni je bil v Tirani madžarski poslanik v Rimu Andrej Hori in on je bil pri tej priliki prirejen svečan banket. Na banketu je bil predsednik albanske vlade Vangelis, ki je Horia tople pozdravil. Vangelis je rekel, da dejstvo, da je madžarski guverner odlikoval albanskega kralja pomeni, da hoče Madžarska razviti svoje tradicionalno prijateljstvo proti Albaniji. V istem duhu je govoril tudi Hori. V tukajšnjih političnih krogih se zatrjuje, da bo Madžarska sklenila prijateljsko pogodbo z Albanijo. Posredovalec za sklenitev tega prijateljstva je italijanska diplomacija, ki dela na tem, da čimbolj zaplete Madžarsko v svojo interesno sfero.

Madžari ne dobe denarja

Budimpešta, 12. maja. Ž. Madžarska vlada in finančni krogi se že dve leti trudijo, da dobijo na mednarodnem denarnem trgu večje posojilo, toda vsi naporji so dosedaj ostali brezuspešni. Preteklo leto je neki angleški konzorcij dal madžarski vladi na razpolago večji znesek kot prej, toda ta konzorcij je zahteval, da se predjem vrne še to jesen. Madžarska vlada v iskanju za posojilo uporablja ves svoj službeni aparat in eksponente madžarskega finančnega življenja. Te dni je v inozemstvo odpotovalo več generalnih direktorjev denarnih zavodov in bančnih predsednikov, da s pomočjo svojih zvez olajšajo delo vladi. Včeraj je odpotoval na Dunaj guverner Narodne banke dr. Aleksander Popovitch, da s svojo avtoriteto skuša pridobiti posojilo za Madžarsko. Vlada je obljubila, da se bo posojilo zaključilo le v slučaju, če francoski

parlament ratificira haški sporazum. Ta ratifikacija pa je že davno izvršena, a madžarska je še vedno brez tako potrebnega in dolgo pričakovanega posojila.

Avstrija dela brzo

Rim, 12. maja. AA. Avstrijski generalni ravnanatelj za trgovino dr. Schuller je odpotoval na Dunaj. Po dolgih pogajanjih se je sporazumel z italijanskimi strokovnjaki o pospešitvi trgovinskih odnosov med Italijo, Avstrijo in Madžarsko s pomočjo tranzitnih in transportnih olajšav.

Budimpešta, 12. maja. Ž. »Esti Kurir« piše, da se avstrijsko madžarska trgovinska pogajanja bližajo koncu. Ugovor mora stopiti 1. julija v veljavo. Pogajanja bi morala biti že davno zaključena, toda so vsled avstrijsko nemške carinske zveze nastale tehnične težkoče. Pogajanja se bodo do 15. t. m. prekinila, ker šef madžarske delegacije odpotuje v Zenevo in verjetno je, da bo ugovor podpisan do blinokšnih praznikov.

Italijanske serenade Angliji

Milan, 12. maja. Ig. Italijanski listi naglašajo glede ženevskega sestanka Grandija in Hendersona, da bo Anglija v vprašanih razorožitve, brodovnih pogajanj in nemško-avstrijskem carinskem vprašanju postopala z Italijo složno. »Popolo d'Italia« izjavlja: Obe državi delujeta za ravnotežje, slogo in sodelovanje na kontinentu. Obveznosti iz pakta Društva narodov za razorožitev morajo ali vsi vršiti ali pa se morajo za vse enako, tudi za Nemčijo, opustiti.

„Bodite pripravljeni na najhujše“ Cudni nasveti nemškega finančnega ministra

Berlin, 12. maja. AA. Finančni minister Dietrich je na volilnem shodu v mestu Varel v Oldenburgu govoril o gospodarskem položaju nemške države. Dejal je med drugim, da mora biti nemški narod pripravljen na najhujše, ker se število brezposelnih ni zmanjšalo v toliki meri, v koliki se je pričakovalo.

Finančni minister je dalje poudaril, da je Nemčija notrsila preteklo zimo tri milijarde za

podpore brezposelnim in 4 milijarde za izplačilo obveznosti, izvirajočih iz svetovne vojne.

Dietrich je končal, da obubožani nemški narod ne bo mogel prih. zimo zbrati 7 milijard v poravnavo svojih obveznosti, ker da je izboljšanje njegovega gospodarskega položaja popolnoma odvisno od zmanjšanja reparacijskih bremen.

Prelom med Litvo in Vatikanom

Rim, 12. maja. AA. Vlada Litve je odpoklicala svojega poslanika pri Vatikanu dr. Sanlysa. Sedaj, da bo Vatikan odgovoril s podobnim ukrepom in da bo odpoklical svojega apostolskega nuncijs v Litvi.

Poljaki o Jugoslaviji

Varšava, 12. maja. AA. Bivši poslanik v Belgradu Zdislav Okenski je imel v varšavskem radiu govor o Kosovem. Naglašal je, da je bila kosovska ideja svetinja v vsej dobi jugoslovanske zgodovine in da je naposled privedla do združitve vseh jugoslovanskih plemen. Kosovska tragedija je bila masčevana z bitko pri Kumanovem, ko je kralj Peter I. Veliki Osvoboditelj zasadi svojo zastavo na kraju, kjer je padel car Lazar.

Hiša „Dobre štampe“ v Zagrebu

Zagreb, 12. maja. Ž. Na praznik 14. t. m. ob 10 dopoldne se bo izvršila posvetitev temeljnega kamna hiše »Dobre štampe«. Posvetitev bo izvršil sam pokrovitelj prevzvišeni nadškof g. dr. Bauer v prisotnosti upravnega odbora.

Velike svečanosti v Splitu

Split, 12. maja. Ž. Na željo sv. očeta papeža bo mesto Split proslavilo svečano 1500 letnico efskega koncila. Skof dr. Bonifacije je odredil, da se ta proslava vrši v nedeljo 31. maja. Na zelo svečan način bo prenešana v jutranjih urah slika Matere božje na oltar pri peristilu. Ob 9 zjutraj bo na peristilu svečana sv. maša, pri kateri bo pelo 400 otrok starševsko sv. mašo. Skof bo imel kratko pridigo. Ob 4 popoldne bo svečana procesija.

Krvavi izgredi v Spaniji

Madrid, 12. maja. AA. Vlada je popoln gospodar položaja. Obenem je tudi prepovedala nered v notranjosti države. Objavila je, da je v Bilbao in v nekaterih drugih mestih v provinci prišlo do izgredov, ki pa so jih povsod oblasti zatrle. V Madridu samem so med komunistično skupščino aretirali 80 ljudi.

Davi so letala metala na Madrid letake, ki popisujejo nedeljske in ponedeljske dogodke kot delo monarhistov in komunistov, ki bi hoteli upropasti republiko. Dalje je vlada razglasila, da so ogenj v samostanih še pravočasno pogasili, v kolikor pa se to ni moglo zgoditi, je krivda tistih demonstrantov, ki so zamašili cevi gasilcev, ko so prišli na pomoč.

Nevaren položaj v Argentini

New York, 12. maja. AA. V tukajšnjih finančnih krogih, ki so zainteresirani v Argentini, povzročajo vesti o tamošnjem političnem položaju velike skrbi. Protivladno gibanje se tamkaj zelo širi. Tukajšnji krogi menijo, da bo moral general Uriburu odstopiti ali pa sprejeti borbo proti revoluciji. Vest, da je argentinska vlada razpisala za mesec november splošne volitve, je vzbudila v tukajšnjih političnih krogih vtis, da bo skušal sedanji predsednik Uriburu preprečiti protirevolucijo, ki mu grozi, odkar je zasedel predsedniško mesto. Ako bi Uriburu proglasil diktaturo, bi to dovedlo prav gotovo do krvavih borb, ker sedanja vlada ne uživa pri mornarici in armadi preveč simpatij.

Potres v Italiji

Rim, 12. maja. Ž. Na jugu v provinciji Basilicata je povzročil nov potres zopet veliko škodo. Prizadeto je najbolj mesto Melfi. Na mnogih novozgrajenih stavbah so se pojavile zopet velike razpoke, tako da so oblasti morale urediti izpraznitev mesta. Med ljudstvom vlada velika panika, ker morajo prenočevati na prostem.

Poljska mesta

Utisi z našega potovanja po Poljski se tičejo predvsem mest. Ta so nam odkrila seve samo eno lice poljske kulture, njeno svetovno lice, kajti mesta so produkt dolgotrajnega intenzivnega razvoja, pri katerem ni sodeloval samo poljski narod, ampak pred vsem tudi vodilna kultura vsake dobe, ki se izraža tako v njihovem tipu, v slogu njihovih spomenikov pa tudi v ritmu njihovega življenja in značajih njih prebivalstva.

Trije značaji, ki se jasno razlikujejo v treh glavnih predstavnikih poljskih mest, Poznanzu, Varšavi in Krakovu, verjetno niso samo posledica stoletne tuje nadvlade treh različnih kulturnih tipov, ruskega, avstrijskega in nemškega, ampak so nedvomno korenine različnosti teh treh mest in njihovih kultur, starejše od dobe razdelitve Poljske. Velik narod, kakor je poljski, postavljen na mejo zapadne in srednje Evrope in ruske Evrazije, se mora notranje razlikovati že po tem, kam meji ena ali druga njegova stran. Kot narod ima svoje duševne jedrščice, v katerem se križajo vse njegove komponente v njegov poseben značaj, ni pa potrebno, da se to jedrščice tudi materialno vidno izraža, v geografskem razkazovanju tega značaja pa naravno obstojajo važne nišane, ki dobivajo svoj najostrejši izraz v mestih kot žariščih življenja glavnih delov naroda.

Že po zunanem arhitektonskem značaju se jasno ločita na Poljskem, podobno kot v jugoslaviji vzhod in zahod, čeprav ne tako ostro kot pri nas — Varšava je pretežno na vzhodu, kljub svoji tendenci, da bodi vzhodni Pariz; Krakov in Poznanj sta pa pretežno na zapadu. In simbioza vzhodnjaškega in zapadnjaškega značaja se kaže v vsem poljskem javnem življenju; ne hoteli pa bi razpravljati o tem, kateri je pozitivnejši in več obetajoč za bodočnost ali kateri danes prevladuje. Poljstvo je namreč eno in drugo, in njegova bodočnost nedvomno odvisna od obeh. Tri prestolnice so si zaenkrat delile svoja delovna področja tako, da je Varšava državna prestolnica, središče politike in reprezentance, Poznanj gospodarski predstavnik poljskega življenja, Krakov pa kljub ambicioznosti Varšave še vedno prestolnica poljske znanosti in umetnosti.

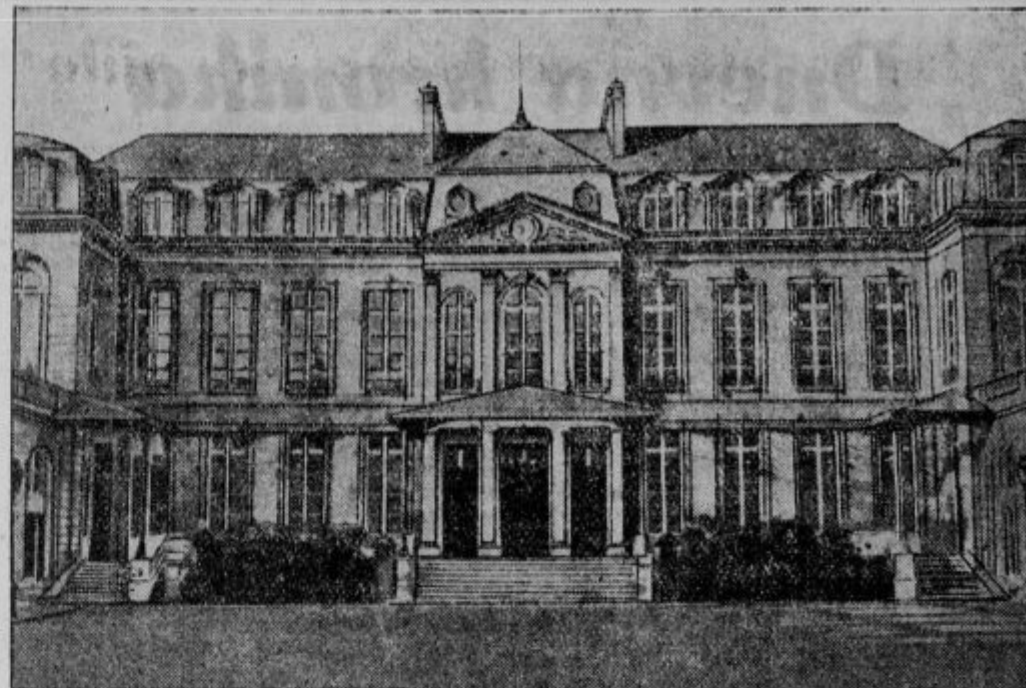
Ne samo v zunanosti, v arhitekturi in značilni razdelitvi interesnih sfer se razlikujejo poljske prestolnice, ampak prav toliko po značaju svojih prebivalcev. V njih življenju, v tem kako so nas sprejemali in se poslavljali od nas, smo čutili to različnost.

Poznanj je pred vsem zahod in sicer tisti kulturni zahod, ki smo ga srečali tudi v stari arhitekturi Gdanjska in Krakova, kateremu pripadajo prav tako šlezka mesta z Breslavom na čelu, kakor, čeprav v skromnejših oblikah, staro jedro Varšave. Poznanj je ta zahod v topli opečni gotiki, ki ga veže na severno in vzhodno nemško kulturno preteklost, kakor v močnem poudarku renesanskega elementa, ki ga z drugimi vred veže prav posebej še na specielno poljsko obliko življenjske in umenostne kulture. Poznanj pa je vsiljivo in semintja nasilno zahod pod vplivom svoje novejši zgodovine, ko mu je kultura nemškega rajha vtisnila pečat, ki mu je življenjsko tuj, ki pa naj bi bil za večno utrdil nemško posest nad Veliko Poljsko. Ta značaj se posebno kaže v sedanji najvidnejši mestni fasadi Poznanzja, ki jo tvori skupina monumentalnih stavb s cesarskim gradom na čelu. Z nad Rena si je cesar Viljem II. izposodil značilne težke oblike nemškega romanskega sloga in si ustvaril imponantno rezidenco, ki je danes samo še spomenik minljivosti vsega človeškega početja na zemlji — kakor so bile Varšavi bistveno tuje oblike velike ruske katedrale na trgu maršala Piłsudskega in so bodle poljsko zavest toliko, da jo je kljub dragocnemu materialu in umetniški ambiciji njenih ustvariteljev neusmiljeno odstranila in niti kamena ni ostalo od nje, prav tako tuj je ta novi reprezentativni Poznanj pravemu poljskemu Poznanzju.

Kar so Čehi in Slovenci po svojem značaju napram celemu Slovanstvu, to so Poznanzci v primeri s Krakovčani in Varšavčani. Ljudje oma in računa; trgovina in industrija sta glavni torišči njih zanimanja; hladnejši in treznejši so od ostalih Poljakov in še za časa pruske okupacije smo Slovenci opazili, da so nam po značaju med vsemi Poljaki najbližji. Prepričan sem, da ni bilo samo skupno trpljenje pod tujo vladno povod, da so nam bili najbolj simpatični, ampak dejstvo, da smo jih najpopolnejše razumeli — kakor se v mestu Poznanzju romantika omejuje na nekaj ulic starega mesta, drugod pa prevladuje jasno snovanje modernega duha, prav tako smo imeli utis, da tudi pri teh ljudeh ni mesta za romantično sanjarjenje, ampak smo našli pri njih pred vsem trezno razumevanje naših skupnih problemov brez vsiljivega navdušenja, če pa smo srečali romantiko, smo jo srečali v tako ekstremni, nerealni obliki kakor nikjer drugod.

Krakov je zgodovinsko in domoljubno srce Poljske. Tradicija prevladuje na celi črti nad sedanostjo, lepota iz globokega čuvstva nastalega umotvora pred apriorno umsko zasnovno in računom. Severovzhodna nemško-poljska gotika in poljska renesansa ga popolnoma obvladujeta. Ubranstvo, ugašena na najvišjo stopnjo mističnega doživljanja, je našla najvišji, svetovnoznani izraz v notranjščini Marijine cerkve. Posebno razpoloženje, ki ga je zmožna ustvariti poljska renesansa, pa nam je izpregovorilo kot iz bajke v velikem arkadskem dvorišču kraljevskega gradu na Vavelu. O mistični prazgodovini poljstva in slovanstva sploh bajata umetna grička — gomili Krakusa in Vande, realno zgodovinskost pa že vklepa v jasne arhitektonske forme kapela Adavkta na Vavelu, eden najstarejših slovanskih arhitekturnih spomenikov sploh. Značilno je, da nas je Krakov sprejel na univerzi, kajti tu je še vedno znanost prva in najodličnejša meščanka, in če je edino tu spregovorila k nam zgodovina poljsko-jugoslovanskih odnosov ter edini opomin k kritizmu, se nam je to zdelo popolnoma naravno. Kljub poltisoletni znanstveni tradiciji pa Krakovjako ne manjka romantizma. In prav ta nam jih posebno približa, ker čutimo v njem tisto dopolnilo svoje preveč zapadnjaške narave, po katerem kot Slovani nedvomno težimo. V mestu, kjer vsako uro označi s stolpa Marijine cerkve hejnal — signal s kako staropoljsko melodijo in vso okolico za par minut lirčno pretke z nežnostjo, tudi znanost ne more biti samo brezčutna dekla svoje službe, ampak mora stremeti po spojitvi z umetnostjo in poezijo. Krakov je mestoma kot simpatična srednja Evropa, vendar pa ga vsega ovlađuje topla slovanskost, širokost hrepenenja, mističnost poezije, ki je nihče ni tako izrazil kakor v besedi in sliki St. Wyspiański, v sliki pa Jacek Malezewski.

Varšava je mesto svojega kova in njena sorazmerna skromna preteklost, ki se v njeno eno akord z ono ostalih poljskih mest, se je ponizno skrila na nekdanji glavni trg, rynek. Varšavjak ljubi to svojo preteklost. Zato jo je pestro renoviral kakor dragoceno skatljico: nova Varšava, kraljevska in republikanska pa je šla mimo tega jedra in ustvarila svoj pravi varšavjanski značaj. Tu gospodarita najbujnejši barok in klasicizem. Zanimivo pa je, da tudi ta dva v bistvu sistematična pojava v zgodovini kulture nista zmogla vtisniti Varšavi jasne sistema. Dala sta ji nešteto vrsto dragocenih posameznosti, monumentalno zaključenih same v sebi, a nobene velike skupnega aranžmana, kakor sta ga dala varšavskemu vzoru-Parizu. Vendar ta vzor ni deloval vedno neposredno, ampak pogosto preko še vzhodnejšega Peterburga, in tako je Varšava

Pred volitvijo novega francoskega državnega predsednika. »Hotel Elysee«, palača državnega predsednika v Parizu.

kljub baroku in klasicizmu pred vsem vzhodnjaško velemesto, člen v nizu vzhodnoslovanskih mest. Značilno je zanj, da je njen najučinkovitejši del tam, kjer se družijo z naravo, v parku in palači Lazienki.

Tudi varšavjak je ves Slovan, vzhodnjak. Toliko srca kakor tu, nismo našli na vsem našem potu. Kdor še ni doživel tiste povestne ruske širokosti, jo more najti v Varšavi v polni meri. Kdor spozna Varšavo, mu bodo ostali nepozabni predvsem njeni ljudje. Naša stanova-

nja, naši vrtovi, naše vasi, trgi in mesta so končno le posode naših duš in čuvstvanj. Kdor doživlja Varšavo kot mrtvo shemo, ki živi brez ljudi, katerim je namenjena, je ne bo razumel, ne bo prodril do njenega bista. Varšava je velika, imponantna, prisrčna samo kot posoda življenja, ki jo je v zgodovinski nujnosti ustvarilo tako kakoršna je, in življenja ljudi, rojenih na njenih tleh, ki ji ponovno dan na dan dajo smisel in vsebino na praznik in delavnik.

Fr. Stele.

4000 let staro pismo

Izkopanine iz Abrahamove dobe

Slavni angleški arheolog C. Leonard Wolley se je pred kratkim vrnil s svojega drugega raziskovalnega potovanja v starodavnem kaldejskem mestu Ur-u. Mesto je cvetelo v 18. ali 20. stoletju pred Kristusom in ga je uničil vesoljni potop. Uspeh Wolleyevih raziskavanj je nad vse pričakovanje bogat. Starine so napolnile trideset zaboj, ki so jih vso dolgo pot prevažali pod skrbnim nadzorstvom in jih nedotaknjene izročili Britanskemu muzeju v Londonu. Tu so jih spravili v laboratorije, da jih odpro, prouče, fotografirajo in katalogizirajo. Med izkopninami je različen kovinat

nakit — zapestnice, zavratnice — hišna oprava, vaze, tablice, nagrobni kameni, dragulji itd. Starine predstavljajo neprecenljiv zaklad. Nekateri predmeti so stari nad 4000 let. Na eni izmed popisanih tablic so razbrali besede, ki so bile naslovljene na neko žensko; besede pomenijo najslajša imena, ki jih ženski daje ljubezen. Potemtakem hrani sedaj Britanski muzej najstarejše ljubavno pismo.

Na podlagi besedila na popisanih tablicah bo mogoče natančno predočiti življenje, običaje in vero teh narodov starodavne kulture. Število dragih kamenja je izredno veliko. Nekaj izrednega so mnogostevilne izvrstno ohranjene vaze. Na nekaterih so vrezani in slikani okraski ter so barve še čudovito sveže. Nekaj kipov je iz Abrahamove dobe ter so izvrstno ohranjeni. Kipi so svojevrstna redkost ter so jih našli v nekem prostoru, kjer se je nahajal deset metrov pod sedanjo površino. Arheologi sodijo, da je bil to kak majhen zaobljubljeni tempelj, kakor so stali po vsej priliki na cestnih križiščih mesta Ur.

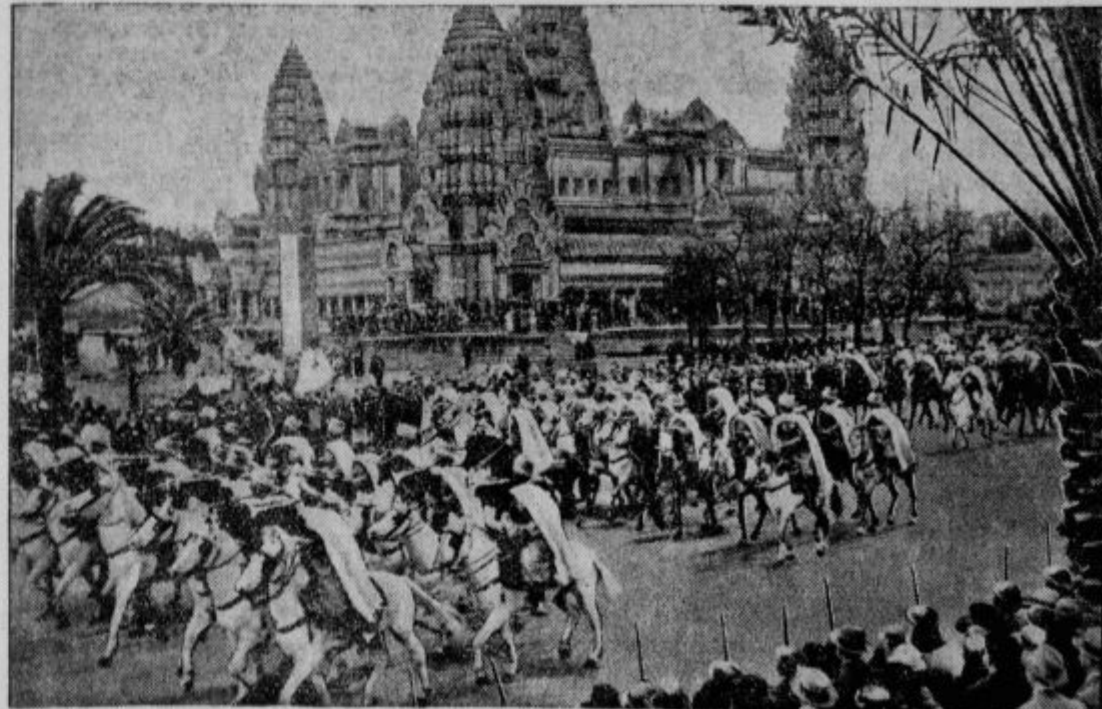
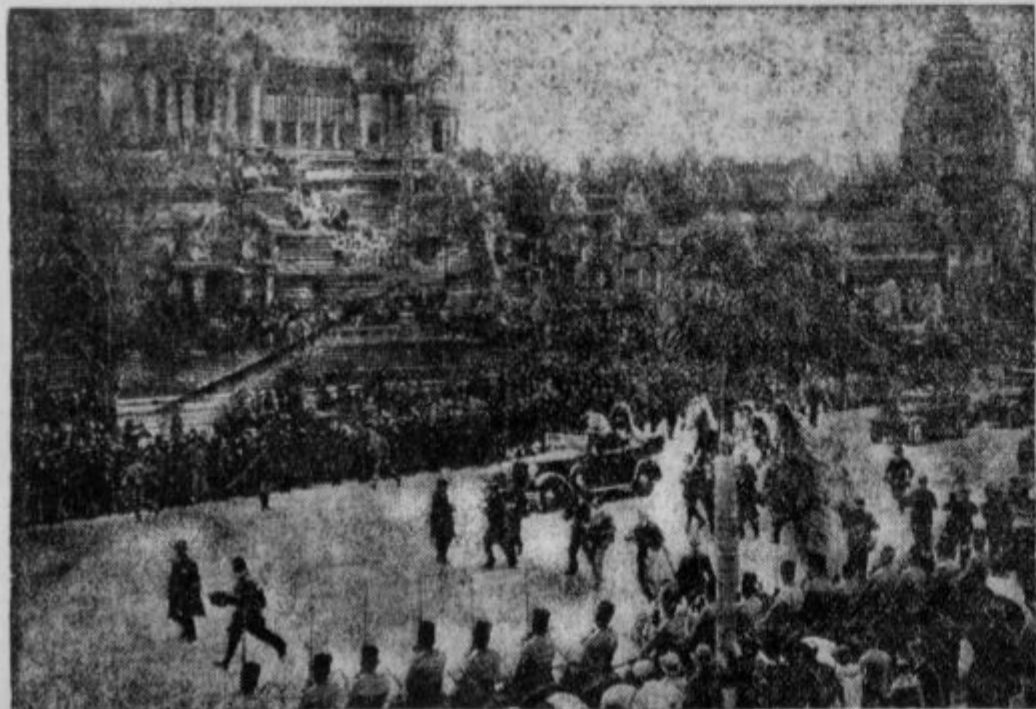
Profesor Wolley je začel sedaj s pomočjo svoje žene in prof. Mallowana, ki sta ga bila spremljala na njegovem znanstvenem potovanju, v muzeju urejati svojo zbirko, o kateri bo objavil obširno poročilo v eni izmed velikih mednarodnih arheoloških revij. Toliko je gotovo, da pomenjajo urške izkopnine novo neprecenljivo obogatitev Britskega muzeja in arheologije.

Sv. pismo v jeziku ljudozrcev

Letošnje poročilo britske svetopisemske družbe omenja, da je bila biblija do januarja t. l. prevedena v 12 novih jezikov. S tem je naraslo število dosedanjih prevodov od 630 na 642. Izmed dveh zadnjih izdaj je ena v narčni kotu, ki ga govore ljudozrci na malo poznani in težko dostopni Novi Gvineji. Ta prevod je našel malo odjemalcev. Nasprotno so prodali nad tisoč izvodov zadnje izdaje, ki je izšla v jeziku kalva. Slednji je v rabi v belgijskem Kongu in ob anglo-egiptovski meji. Zamorci Kalva so preje klub svoji bojevitosti veliko trpeli pod napadi arabskih trgovcev s sužnji, in zelo cenijo delovanje oo. misijonarjev, ki so veliko sodelovali pri zatiranju teh grozovitosti. Isto poročilo omenja Sovjetsko Rusijo kot na svetu edino deželo, kjer je prepovedan uvoz in razširjenje sv. pisma v kateremkoli jeziku.

Kdo bo predsednik? Danes bosta francoska poslanska zbornica in senat volila novega državnega predsednika. Kandidatov za predsedniško mesto je cela vrsta. Največkrat se imenujejo Briand, Doumer in Painlevé. Danes se bo odločilo, na kateri glavi bo obstal kazalec usode.

Francoska kolonijalna razstava. V Parizu je predsednik francoske republike Doumergue v navzočnosti celotnega diplomatskega zbora na zelo slovesen način otvoril veliko kolonijalno razstavo. — Slika na levi nam kaže posnetek krasnega svetišča Angkor-Vat v francoski Kambodži, na desni pa vidimo arabske jezdece na ogromnem razstavnem prostoru.